

Z najpomembnejšo akcijo na Notranjskem leta 1941 se ukvarja B. Popov članek *Napad na Lož — Akcija prvih Šercerovaca* (Crvena zvezda 21. julija 1958, št. 378). Pisec ga je prikazal po pripovedovanju udeleženca Franca Kelvišarja.

Na skrajni meji reportažnega načina prikazovanja je prispevek Matevža Haceta *Tri jula* (Crvena zvezda 21. julija 1958, št. 378). V njem opisuje pisec po spominu tri dogodke, ki so se zgodili v treh različnih julijih, in to govor komandanta Slavca iz Zidanskovega bataljona na Petelinjku 1942, požrtvovalnost aktivista v Suhi krajini 1943 in boje na Pohorju 1944.

Na območje partizanskih tehnik sega Bojan Ajdič s člankom *Prva partizanska štampartija u Primorskoj* (Crvena zvezda 28. oktobra 1959, št. 340). V njem je opisal historiat tehnike »Nanos«.

O malo znanem udarnem bataljonu XV. divizije je Mile Pavlin napisal članek *Uvek tamo gde je najteže* (Crvena zvezda 28. oktobra 1959, št. 340). V njem je prikazal njegovo dejavnost od ustanovitve 1. decembra 1944 do konca januarja 1945.

Fr. Škerl

Arhiv za pravne i društvene nauke 1945—1959. Organ Saveza udruženja pravnika Jugoslavije. Beograd 1945—1959.

Arhiv za pravne i društvene nauke je v 15 letih svojega izhajanja objavil več razprav, ki obdelujejo tudi probleme, ki se nanašajo na Slovenijo. Delno obdelujejo direktno probleme iz NOB v Sloveniji, delno pa imajo razprave bolj splošni okvir in se toliko nanašajo tudi na Slovenijo. Razprav takega značaja je izšlo največ ob desetletnici drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu (1943—1953).

S pravnimi problemi iz dobe NOB v Sloveniji se je največ ukvarjal dr. Makso Šnuderl. V prvi razpravi z naslovom *Razvoj materijalno-krivičnog prava u narodnooslobodilačkoj borbi Slovenije* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1948, št. 1, str. 120—152) je pisec orisal historiat kazenskega prava in njegovih organov v dobi NOB v Sloveniji. Razvoj je zasledoval od 1941 dalje preko osvobojenega ozemlja na Dolenjskem 1942 v drugo osvobojeno ozemlje po kapitulaciji Italije 1943 in dalje do 1945. Na koncu razprave je dodal sistematičen pregled kazenskega prava v NOB v Sloveniji z navedbo pristojnih odlokov organov NOB v Sloveniji. V drugi razpravi *Sudsko pravo. Organizacija sudova i krivični postupak za vreme narodnooslobodilačke borbe u Sloveniji* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1948, št. 4, str. 581—587) prikazuje pisec razvoj sodstva in sodnih organov s posebnim pogledom na vojsko in posebej za civilno območje sodne aktivnosti. V prikazu poudarja oziroma opozarja na revolucionarni značaj sodnega postopka.

O rušenju starog i izgradnji novog državnog aparata u toku narodnooslobodilačke borbe (Arhiv za pravne i društvene nauke 1949, št. 2, str. 278 do 288) razpravlja dr. Leon Geršković in prikazuje, kako so rasli organi narodnoosvobodilnega gibanja in kakšne naloge so opravljali.

Problem javnega tožilstva v Sloveniji je obdelal Marjan Vivoda v razpravi *Nastanak i razvoj javnog tužništva u NR Sloveniji u toku oslobodilačkog rata i narodne revolucije* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1950, št. 1, str. 140 do 152). Pisec je prikazal, iz kakšnih osnov je raslo javno tožilstvo v Sloveniji pred kapitulacijo Italije. Pri orisu časa po kapitulaciji Italije se pisec ukvarja predvsem s strukturo organizacije javnih tožilcev, njihovimi dolžnostmi in formalnim postopkom. Na koncu je pisec priobčil pod naslovom: »Pravni propisi na osnovu kojih su radili javni tužioc i u NR Sloveniji 1943—45« seznam odlokov, razpisov, pravilnikov, uredb in navodil, po katerih so morali javni tožilci opravljati svoj posel.

V članku *29. novembra 1943* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1951, št. 4, str. 509—513), ki je ponatis govora, ki ga je imel Moša Pijade na seji Srpske akademije znanosti 27. novembra 1951, je avtor označil pomen 29. novembra 1945 in kako so nastale najpomembnejše odločbe, ki jih je potem sprejelo drugo zasedanje AVNOJ.

Pretežno teoretičnega značaja je razprava dr. Leona Gerškovića *Deset godina narodnih odbora* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1951, št. 4, str. 514 do 532), v kateri je objavil fragmente o razvoju teorije o ljudskih odborih.

Poseben pomen imajo razprave, ki so izšle ob praznovanju desetletnice drugega zasedanja AVNOJ. Pokazale so na pomen zasedanja z različnih strani.

Moša Pijade je v prispevku *Sećanje na 29. novembar 1943* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1953, št. 4, str. 514—532) spregovoril prvenstveno o pripravah za drugo zasedanje AVNOJ, medtem ko je pri samem poteku bil zelo skromen.

Dr. Makso Šnuderl je v razpravi *Odluka AVNOJ-a o federaciji* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1953, št. 4, str. 292—297) ugotavljal ustavnopravni pomen drugega zasedanja AVNOJ.

Druge strani o pomenu zasedanja AVNOJ se je lotil dr. Ferdo Čulinović v razpravi *Državnopravni značaj drugog zasedanja AVNOJ-a* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1953, št. 4, str. 297—308). V njej razglablja pisec, ali je zasedanje imelo v okviru državnopravnega značaja konstitutiven ali deklaratoričen značaj. Na to razglabljanje naveže vprašanje nastanka novega jugoslovskega prava pod pogoji NOB in vprašanje pravne veljavnosti drugih aktov organov narodnoosvobodilnih oblasti pred drugim zasedanjem AVNOJ.

O datumu nastanka nove Jugoslavije (Arhiv za pravne i društvene nauke 1953, št. 4, str. 308—314) razglablja dr. Rad. D. Lukić in si postavlja vprašanje, ali je 29. november ustanovni datum nove Jugoslavije, ali pa pri nastanku gre za daljše nastajanje, za daljši proces.

Pomen drugega zasedanja AVNOJ je predmet razglabljanja tudi dr. Jovanu Đorđeviću v razpravi *Istorisko mesto drugog zasedanja AVNOJA* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1953, št. 4, str. 314—320). Rezultat njegovga razglabljanja je bilo spoznanje, da ima drugo zasedanje AVNOJ mnogovrsten pomen.

Ob smrti Moše Pijada je dr. Leon Geršković v razpravi *Moša Pijade kao organizator narodne vlasti u prijeme narodnooslobodilačke borbe* (Arhiv za pravne i društvene nauke 1957, št. 1, str. 8—15) prikazal izredni organizatorski talent Moše Pijada in kako je sodeloval pri ustvarjanju formalnih predpisov pri različnih organih v dobi NOB od najnižjega organa do Vrhovnega štaba in AVNOJ.

Fr. Škerl